

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สืบเนื่องจากในปัจจุบันโครงสร้างทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปของประเทศไทยจากภาคเกษตรกรรมเป็นภาคอุตสาหกรรม ซึ่งมีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดความต้องการแรงงานในภาคอุตสาหกรรมมากขึ้น โดยมีบริษัทต่างๆ ในอุตสาหกรรมเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ ในการบริหารองค์กรภาคธุรกิจซึ่งมีแนวทางในการบริหารและจัดการภายในองค์กรเพื่อให้เกิดความมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อตัวองค์กร อันนำไปสู่องค์กรที่มีคุณภาพและประสบความสำเร็จ ด้วยภาวะเศรษฐกิจที่ขยายตัวอย่างรวดเร็ว ทำให้ประเทศไทยมีการลงทุนที่เพิ่มสูงขึ้น ตลอดจนโรงงานอุตสาหกรรมเกิดขึ้นอย่างมากมายภายในประเทศไทย ณ ปัจจุบันมีโรงงานอุตสาหกรรมตั้งอยู่ในประเทศไทยมากกว่า 376,630 แห่ง กระจายอยู่ทุกภูมิภาคภายในประเทศ (ที่มา <http://www.labour.go.th/map/thailand.jsp> สืบค้นวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2554) โดยจำแนกออกเป็นอุตสาหกรรมประเภทต่างๆ และมีอัตราแรงงานหมุนเวียนในระบบ 7,991,026 คน

ในการดำเนินธุรกิจของโรงงานอุตสาหกรรมนั้นสิ่งสำคัญคือการมุ่งหวังผลกำไรในการบริหารและดำเนินงาน จึงมีการวางแผนกลยุทธ์ ในการดำเนินธุรกิจตลอดจนแผนงานทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เพื่อให้องค์กรประสบความสำเร็จ การที่องค์กรจะประสบความสำเร็จได้นั้นมีหลายปัจจัย ซึ่งมีดัชนีชี้วัดในการดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จนั้นหากพิจารณา 4 มุมมองหลักประกอบด้วย กระบวนการภายใน ลูกค้า พนักงาน และมุมมองด้านการเงิน แต่สิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึงและทำให้องค์กรสามารถอยู่รอดได้คือ การสร้างความยั่งยืนให้กับองค์กร นอกจากการดำเนินงานที่ดีควรได้รับการยอมรับจากสังคมเพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับองค์กรและการช่วยเหลือสังคม แม้กระบวนการทำงานภายในบริษัทจะมีประสิทธิภาพที่ดี แต่ภาพลักษณ์ในการช่วยเหลือสังคมไม่ดี ก็มีผลต่อสินค้าและบริการของบริษัท

ความรับผิดชอบต่อสังคมย่อมมีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการดำเนินธุรกิจอย่างมากมาย ประกอบด้วย ผู้ถือหุ้น ลูกค้า พนักงาน ผู้ส่งมอบ ตลอดจนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในระดับชุมชน สังคม และประเทศชาติ ซึ่งในการดำเนินงานที่มุ่งเน้นผลกำไรในการทำงานนั้น พบปัญหาต่างๆ ที่มีความเกี่ยวข้องอย่างมากมายเช่น ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างพนักงานกับโรงงาน ปัญหา

ความสัมพันธ์ระหว่างลูกค้ากับโรงงาน ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างลูกค้ากับชุมชน เป็นต้น ในการดำเนินธุรกิจเพื่อสร้างความยั่งยืนให้กับธุรกิจ ประเด็นด้านการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมจึงเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างธุรกิจให้มีความยั่งยืนนั้นควรอยู่บนพื้นฐานในการไม่เอาเปรียบ ลูกค้า ชุมชน สังคม และผู้บริโภค

ความรับผิดชอบต่อขององค์กรธุรกิจต่อสังคม CSR (Corporate Social Responsibility) หมายถึง ความรับผิดชอบต่อผู้ประกอบการอุตสาหกรรมต่อผลกระทบที่เกิดขึ้นและสิ่งแวดล้อมอันเกิดจากการตัดสินใจ หรือกิจกรรม รวมถึงผลิตภัณฑ์และบริการของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมผ่านพฤติกรรมที่โปร่งใสและมีจรรยาบรรณ ซึ่งสอดคล้องกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน และสวัสดิการของสังคม คำนึงถึงความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เป็นไปตามกฎหมายและสอดคล้องกับพฤติกรรมตามมาตรฐานสากล และบูรณาการทั่วทั้งองค์กร โดยการสร้างธุรกิจให้มีความยั่งยืนนอกจากการมุ่งเน้นผลกำไรในการดำเนินงานจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง

ปัจจุบัน ความรับผิดชอบต่อสังคมเริ่มเข้ามามีบทบาทในการสร้างความยั่งยืนให้กับองค์กร โดยมุ่งเน้น บริษัทได้รับประโยชน์ ชุมชนได้รับประโยชน์และประเทศชาติได้รับประโยชน์ ซึ่งประเทศไทยได้ตระหนักถึงการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น ทั้งในรูปแบบระบบคุณภาพต่างๆ เช่น มรท. 8001-2546, SA 8000, หรือโครงการสนับสนุนให้ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมมีความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR-DIW) จากภาครัฐ เพื่อมุ่งเน้นในการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งครอบคลุมผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยในการกำหนดผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (กรมโรงงานอุตสาหกรรม: 21-27) ต้องทำการศึกษาจาก ผลิตภัณฑ์ และการบริการขององค์กร โดยทำการพิจารณาตลอดห่วงโซ่อุปทาน (Value chain) โดยการบ่งชี้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์ และทำการประเมินผลประโยชน์และผลกระทบของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และดำเนินการจัดลำดับความสำคัญของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และกิจกรรมต่างๆ ในการดูแลต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยวัตถุประสงค์ขององค์กรในด้านความรับผิดชอบต่อสังคม คือการนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยมีการกำหนดหลักการ 7 ประการ ประกอบด้วย หลักความรับผิดชอบต่อผู้ตรวจสอบได้ หลักการความโปร่งใส หลักการปฏิบัติอย่างมีจริยธรรม หลักการยอมรับถึงผลประโยชน์ของผู้มีส่วนได้เสีย หลักการเคารพต่อหลักนิติธรรม หลักการเคารพต่อแนวปฏิบัติสากล หลักการเคารพต่อสิทธิมนุษยชน

แนวคิดด้านความรับผิดชอบต่อสังคมเข้ามามีบทบาทในสังคมมากขึ้นโดยมีกรณีจากรัฐและเอกชนในการทำกิจกรรมดังกล่าวสืบเนื่องจากโรงงานอุตสาหกรรมซึ่งเติบโตมากยิ่งขึ้นในประเทศไทย และมีอัตราการเติบโตที่สูงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในกระบวนการผลิตของโรงงานอุตสาหกรรม มักมีการสร้างมลพิษ ตลอดจนของเสียต่างๆ ต่อสิ่งแวดล้อม และ

ประชากร ซึ่งจากข้อมูลกรมโรงงานอุตสาหกรรมพบว่า หลายพื้นที่ในประเทศไทยมีการตั้งโรงงานอุตสาหกรรมอยู่อย่างหนาแน่น(<http://www2.diw.go.th/PIC/Map/changwats/web/index.html> สืบค้นวันที่ 4 มีนาคม 2554) พบว่า หลายจังหวัดภายในประเทศไทยซึ่งได้รับการประกาศเป็นพื้นที่สีแดง หมายถึง ไม่สามารถขยายโรงงานอุตสาหกรรมได้อีก สืบเนื่องจากความหนาแน่นของพื้นที่โรงงาน และควบคุมด้านมลภาวะ ตลอดจน ความพยายามควบคุมปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและปัญหาชุมชน เมื่อมีแหล่งโรงงานอุตสาหกรรมเข้ามาดำเนินการจัดตั้งภายในชุมชนดังกล่าว เพื่อให้ผู้ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรมได้ตระหนักถึงสังคมและชุมชนรอบข้างทั้งในเรื่องมลภาวะแวดล้อม การคำนึงถึงพนักงาน ชุมชนและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนผู้บริโภค ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการเข้าไปสำรวจความคิดเห็นต่อแนวความคิดความรับผิดชอบต่อสังคมของโรงงานอุตสาหกรรม โดยศึกษาถึงนโยบายและลักษณะของกิจกรรมต่างๆ ที่ได้ดำเนินการ โดยใช้หลักการกรมโรงงานอุตสาหกรรมในการจำแนกโรงงานที่มีผลกระทบต่อ พนักงาน สังคม และชุมชนรอบข้างโดยพิจารณาจากบัญชีประเภทโรงงานอุตสาหกรรม

(http://www.diw.go.th/diw_web/html/versionthai/data/factype.asp) ขนาดของแหล่งโรงงานอุตสาหกรรมที่กำเนิคมลพิษ ให้กับชุมชน สังคม พนักงาน และผู้บริโภค (กรมโรงงานอุตสาหกรรม :ตำราแหล่งกำเนิคมลพิษอากาศ:หน้า 46-47) โดยระบุว่า แหล่งกำเนิคมลพิษที่สำคัญของประเทศไทยสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ประเภทใหญ่ ๆ คือ โรงงานอุตสาหกรรม โรงไฟฟ้า ยานพาหนะทางบก และแหล่งกำเนิคมลพิษจากพื้นที่ โดยจากข้อมูลแหล่งโรงงานอุตสาหกรรมพบว่าภาคกลางมีแหล่งโรงงานตั้งอยู่มากที่สุดและโรงงานเหล่านี้สร้างมลพิษทางอุตสาหกรรมในสัดส่วนร้อยละ 60-70 ของทั่วประเทศโดยโรงงานอุตสาหกรรมที่ตั้งอยู่ในภาคกลางปล่อยมลพิษแต่ละประเภทเป็นสัดส่วนเกินกว่าร้อยละ 60 ของมลพิษแต่ละชนิด โดยภาคกลางมีอุตสาหกรรมหลักที่เป็นแหล่งกำเนิคมลพิษประเภทจำแนกตามบัญชีประเภทโรงงานอุตสาหกรรม ได้แก่

ตารางที่ 1.1 บัญชีประเภทโรงงานอุตสาหกรรม

ประเภทโรงงาน	ประเภทชนิดของโรงงาน
053	โรงงานประกอบผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์พลาสติก
054	โรงงานผลิตแก้ว เส้นใยแก้วและผลิตภัณฑ์แก้ว
055	โรงงานผลิตภัณฑ์ เครื่องกระเบื้องเคลือบ เครื่องปั้นดินเผา หรือเครื่องดินเผา และรวมถึงการเตรียมวัสดุเพื่อการดังกล่าว
056	โรงงานผลิตอิฐ กระเบื้องหรือท่อ สำหรับใช้ในการก่อสร้างเบ้าหลอมโลหะ กระเบื้องประดับ หรือวัสดุทนไฟจากดินเหนียว
057	โรงงานประกอบกิจกรรมเกี่ยวกับซีเมนต์ ปูนขาวหรือปูนปลาสเตอร์
058	โรงงานประกอบผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับอุปกรณ์โลหะ
059	โรงงานประกอบกิจการเกี่ยวกับการ ถลุง หลอม ริด ดึง หรือผลิตเหล็ก หรือเหล็กกล้าในขั้นต้น
060	โรงงานประกอบกิจการเกี่ยวกับถลุง ผสม ทำให้บริสุทธิ์ หลอม หล่อ ริด ดึงหรือผลิตโลหะในขั้นต้น ซึ่งมีใช่เหล็กหรือเหล็กกล้า
061	โรงงานผลิต ตบแต่ง คัดแปลง หรือซ่อมแซมเครื่องมือ เครื่องใช้ที่ทำด้วย เหล็กหรือเหล็กกล้าและรวมถึงส่วนประกอบอุปกรณ์เครื่องมือและเครื่องใช้ ดังกล่าว
062	โรงงานผลิตตบแต่ง คัดแปลง หรือซ่อมแซมเครื่องเรือน หรือเครื่องตกแต่ง ภายในอาคารที่ทำจากโลหะหรือโลหะเป็นส่วนใหญ่และรวมถึง ส่วนประกอบและอุปกรณ์ของเครื่องเรือนหรือเครื่องตกแต่งดังกล่าว
063	โรงงานประกอบกิจกรรมโลหะสำหรับการก่อสร้าง
064	โรงงานประกอบกิจการเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์โลหะ

มูลเหตุจูงใจในการศึกษาเกิดจากแนวคิดด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งเริ่มมีบทบาทในประเทศไทยมากขึ้น ดังเห็นได้จากหลายหน่วยงานเข้ามามีส่วนร่วม ด้านกิจกรรมทางสังคมโดยเน้นการสร้างประโยชน์ต่อชุมชน อีกทั้งที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรมซึ่งอยู่ใกล้กับแหล่งชุมชนโดยตรง มีการขยายตัวเพิ่มมากขึ้น ซึ่งจังหวัดที่มีโรงงานอุตสาหกรรมและได้รับการประกาศเป็นพื้นที่สีแดง ได้แก่ จังหวัดปทุมธานี ซึ่งมีโรงงานอุตสาหกรรมมากกว่า 2,903 แห่ง กระจายอยู่ในจังหวัด แม้หน่วยงานภาครัฐจะมีมาตรการในการควบคุมโรงงานอุตสาหกรรม

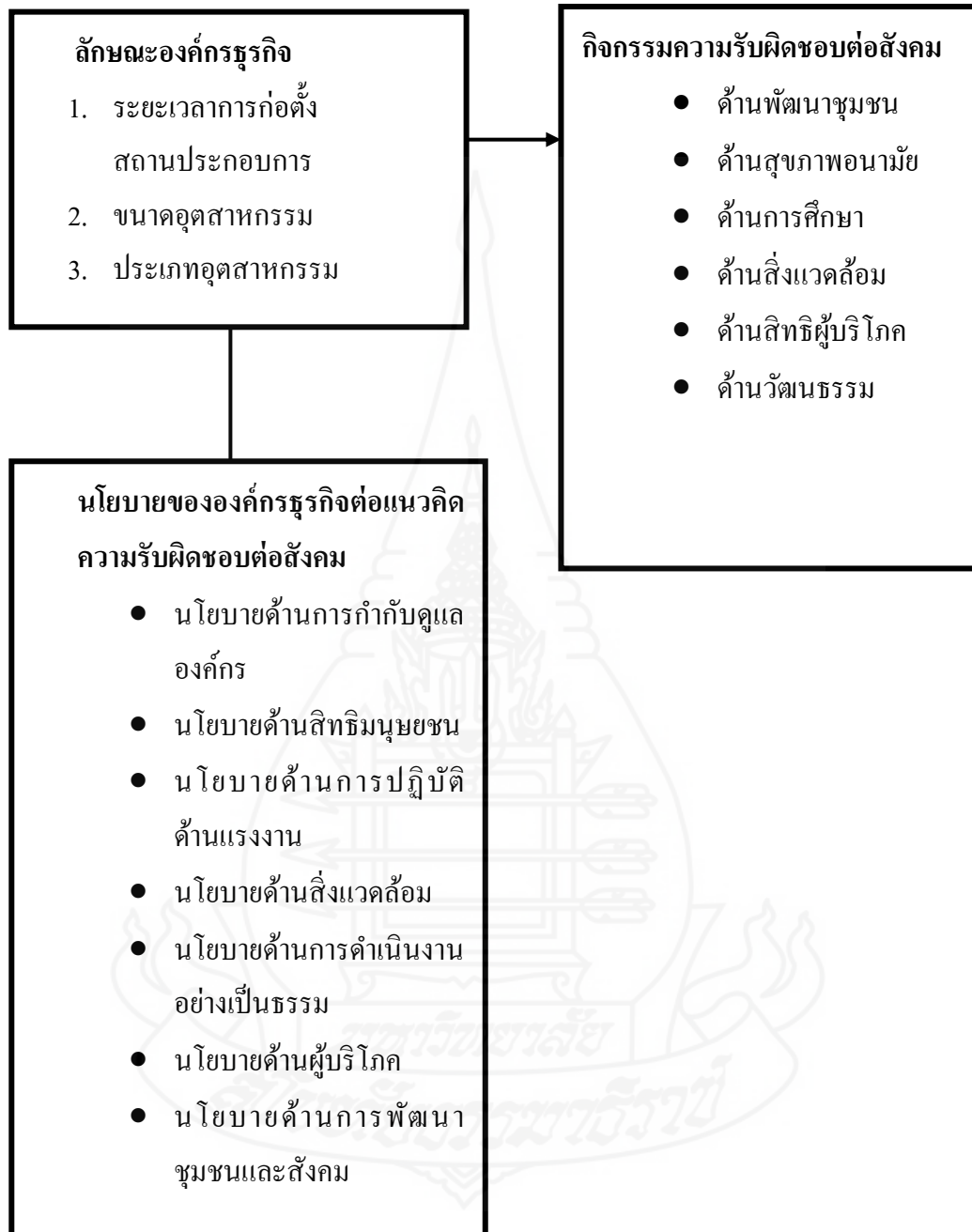
ดังกล่าวแต่ยังไม่สามารถป้องกันปัญหาได้อย่างทั่วถึง ซึ่งสามารถรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาดังกล่าวได้อย่างต่อเนื่อง

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบาย ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจ
- 2.2 เพื่อศึกษาการปฏิบัติกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจในแต่ละด้าน
- 2.3 เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมในแต่ละด้านของ
องค์กรจำแนกตามประเภทขององค์กรธุรกิจ

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

จากกรอบแนวคิดข้างต้น สามารถกำหนดสมมติฐานในการวิจัยเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์ธุรกิจในจังหวัดปทุมธานี

4. สมมติฐานการวิจัย

- 4.1 ระยะเวลาดำเนินงานที่แตกต่างกันกับกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม
- 4.2 ขนาดสถานประกอบการที่แตกต่างกันกับกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม
- 4.3 ประเภทสถานประกอบการที่แตกต่างกันกับกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม

5. ขอบเขตของการวิจัย

5.1 ขอบเขตด้านประชากร

ในการศึกษาครั้งนี้ทำการศึกษาในกลุ่มโรงงานอุตสาหกรรมที่ตั้งอยู่ในเขตจังหวัดปทุมธานีจำนวน 2,903 แห่ง โดยแบ่งตามบัญชีประเภทโรงงานอุตสาหกรรมโดยพิจารณาขนาดของแหล่งโรงงานอุตสาหกรรมที่กำเนิดมลพิษ ให้กับชุมชน สังคม และพนักงาน และผู้บริโภค พบว่ามีบริษัทที่อยู่ในหลักเกณฑ์ดังกล่าว จำนวน 877 บริษัท

5.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

มุ่งเน้นการศึกษาระยะเวลาการก่อตั้งสถานประกอบการ ขนาดสถานประกอบการ และประเภทสถานประกอบการที่มีความแตกต่างกันมีผลต่อแนวคิดและกิจกรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคม

5.3 ขอบเขตด้านตัวแปร

5.3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่

- 1) ลักษณะองค์กรธุรกิจ
- 2) แนวคิดด้านความรับผิดชอบต่อสังคม

5.3.2 ตัวแปรตาม คือ

- 1) กิจกรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคม

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจในจังหวัดปทุมธานี ได้นิยามศัพท์ตามตัวแปรต้นและตัวแปรตามไว้ดังนี้

“ลักษณะองค์กรธุรกิจ” หมายถึง กลุ่มผู้ประกอบการอุตสาหกรรมที่ตั้งอยู่ในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี และเข้าเกณฑ์โรงงานที่มีผลต่อมลภาวะตามเกณฑ์โรงงานอุตสาหกรรมประกอบด้วย 12 ประเภท

“นโยบาย” หมายถึง หลักและวิธีปฏิบัติซึ่งถือเป็นแนวทางในการดำเนินงาน

“กิจกรรม” หมายถึง การกระทำและการปฏิบัติ ดำเนินการในเรื่องต่างๆ ที่มีส่วนช่วยเหลือสังคมและสิ่งแวดล้อม

“ความรับผิดชอบต่อสังคม” หมายถึง การยอมรับ ทั้งผลดีและผลไม่ดี ขององค์กรธุรกิจที่มีผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ในหัวข้อต่างๆ ประกอบด้วย

“การกำกับดูแลองค์กร” หมายถึง การปฏิบัติตามกฎหมาย และดำเนินในเรื่องต่างๆ ครอบคลุมด้านการปฏิบัติตาม ข้อกฎหมาย ความรับผิดชอบต่อตรวจสอบได้ ความโปร่งใสในการดำเนินธุรกิจ การปฏิบัติอย่างมีจริยธรรม การยอมรับความคิดเห็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

“สิทธิมนุษยชน” หมายถึง สิทธิในด้านความเป็นพลเมืองของพนักงานตลอดจนสิทธิด้านการเมือง สิทธิด้านสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรม สิทธิพื้นฐานของพนักงานกลุ่มต่างๆ สอดคล้องการดำเนินกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมด้านวัฒนธรรม

“การปฏิบัติด้านแรงงาน” หมายถึง การดูแลพนักงานบริษัทโดยพิจารณาครอบคลุม การจ้างงานและความสัมพันธ์ในการจ้างงาน เงื่อนไขในการทำงานและการคุ้มครองทางสังคม การเจรจาหรือทางสังคมสุขภาพและความปลอดภัยในการทำงาน การพัฒนาทรัพยากรบุคคล สอดคล้องการดำเนินกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมด้านสุขภาพอนามัย

“สิ่งแวดล้อม” หมายถึง การพิจารณาในลักษณะปัญหาสิ่งแวดล้อม การลดมลพิษของเสียสู่ชุมชน การลดการใช้วัตถุดิบพิษและวัตถุอันตราย การส่งเสริมการบริโภคและการผลิตอย่างยั่งยืน การรณรงค์ดูแล และการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืนสอดคล้องกับการดำเนินกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมด้านสิ่งแวดล้อม

“การดำเนินงานอย่างเป็นธรรม” หมายถึง นโยบายด้านการดูแลพนักงาน โดยพิจารณาการจ่ายค่าตอบแทน การแข่งขันอย่างเป็นธรรม การส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมในห่วงโซ่อุปทาน การเคารพสิทธิมนุษยชนสอดคล้องกับกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมด้านการศึกษา

“ประเด็นด้านผู้บริโภค” หมายถึง การให้ข้อมูลและการทำการตลาดอย่างเป็นธรรม การดูแลสุขภาพและความปลอดภัยของผู้บริโภค การจัดหาและพัฒนาสินค้าและบริการที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม การให้บริการและการสนับสนุนผู้บริโภค การปกป้องข้อมูลผู้บริโภคสอดคล้องกับการดำเนินกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมด้านสิทธิผู้บริโภค

“การพัฒนาชุมชนและสังคม” หมายถึง การมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมด้านต่างๆ เช่น ด้านสุขภาพอนามัย ด้านส่งเสริมวัฒนธรรมและการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม การส่งเสริม การศึกษาการบรรเทาความยากจนและความหิวโหย การมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจ การมี ส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน สังคม สอดคล้องกับการดำเนินกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมด้าน พัฒนาชุมชน

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 7.1 ได้ทราบแนวทางการดำเนินนโยบายด้านความรับผิดชอบต่อสังคม
- 7.2 ได้ทราบแนวทางการจัดกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจ
- 7.3 องค์กรธุรกิจได้ทราบถึงระดับความคิดเห็นเปรียบเทียบด้านความรับผิดชอบต่อสังคมจำแนกตามลักษณะขององค์กร

